

Marijana Bičvić, MA

Kristina Birovljević, MA

KORIŠTENJE DRUŠTVENIH MREŽA U SVRHU EDUKACIJE: PRIMJERI DOBRE PRAKSE U HRVATSKOJ I NJEMAČKOJ

Sažetak

Društvene mreže često ne uživaju pozitivni status i to uglavnom kod starijih generacija. Njihovo korištenje smatra se gubljenjem vremena i traganjem za sadržajem koji nema nikakvu svrhu, a razgovor preko društvenih mreža promijenio je svakodnevni oblik komuniciranja, pri čemu su korisnici preopterećeni informacijama. Iako se u Hrvatskoj sve češće postavlja pitanje o medijskom odgoju, dok su neke zapadne zemlje odavno prepoznale važnost tog odgoja, upravo bi medijski odgoj mogao promijeniti način razumijevanja društvenih mreža te pronaći način kako ih koristiti u obrazovanju i edukaciji. Autorice su se kroz istraživanja susretale s primjerima lošeg korištenja društvenih mreža, višesmjernе komunikacije koja je završavala govorima mržnje i drugim neugodnim situacijama, međutim ima i pozitivnih strana kojima se ne pridaje dovoljno pažnje, na primjer korištenje društvenih mreža u svrhu edukacije i obrazovanja, lakše organizacije i prijenosa znanja, kao i korisne komunikacije u kojima korisnici dobivaju tražene informacije te ih dijele kao besplatno znanje. Primjeri iz prakse odnose se na područja Hrvatske i Njemačke te njihovu usporedbu koja može pokazati što njihovi korisnici međusobno mogu naučiti o korištenju društvenih medija.

Ključne riječi: društvene mreže, edukacija, obrazovanje, praksa

Uvod: društvene mreže i njihova važnost u edukaciji

U prosincu 2017. godine autorice su istraživale hrvatske online-medije namijenjene djeci i mladima, današnjoj generaciji Z. Istraživanje je pokazalo jednolike rezultate pri odabiru tematike i sadržaja namijenjenih toj generaciji, a dijeljenjem sadržaja na društvenim mrežama nije se poticalo gotovo ni na kakvu kreativnost i sudjelovanje u stvaranju sadržaja, posebno kada je riječ o dijeljenju korisnih informacija i znanja. Potaknute negativnim rezultatima u kojima se društvene mreže koriste svakodnevno, a beskorisno, autorice su pokušale pronaći pozitivne primjere iz prakse koji pokazuju da društvene mreže mogu imati sasvim drugačiju ulogu u životu djece i mladih.

Danas je medijsko znanje postalo nezaobilazno u svakodnevnom životu. Generacija Z, današnja djeca i mladi, ne poznaju život bez pametnih telefona i interneta. Međutim, u školama mediji, a još manje društvene mreže, nisu dovoljno tematizirani i ne pridodaje im se važnost u formalnom i neformalnom obrazovanju. Učiteljima i ostalim zaposlenicima u prosvjeti i školstvu, društvene mreže mogu otvoriti vrata u svijet djece i mladih te bolje razumjeti njihove potrebe i međusobne odnose. Djeca i mladi vide društvene mreže kao „zaštićene prostore“ koji omogućuju otvaranje svijetu i prikazivanje identiteta koji nije samo virtualni, nego stvarni.

Društvene mreže mogu pomoći pri učenju jezika jer neprestano susretanje s različitim sadržajima na različitim jezicima dovodi do brzog i nesvjesnog pamćenja riječi. Pokretanjem grupa na Facebooku namijenjenih razrednim odjeljenjima, može se olakšati razmjena informacija među

učenicima, često i prepoznati negativnu dinamiku u razredima ili *mobbing* te na taj način pristupiti rješavanju tog problema.

Svaka društvena mreža ima svoju namjenu u obrazovanju i edukaciji; Youtube pomaže u prikazivanju audio-vizualnih sadržaja i prikazu rezultata, dok Whatsapp simulira komunikacijske situacije. Facebook donosi bezbroj povijesnih znanstvenih informacija, a može postati i odlična *e-learning* platforma. Twitter pak pomaže u izgradnji mreže kontakata u raznim zanimanjima, ali i pruža mogućnost učiteljima i učenicima slati poruke i postavljati pitanja, što predstavlja ostvarenje dvosmjerne komunikacije u stvarnom vremenu. Snapchat, omiljen kod mlađih uzrasta, donosi uvid u školsku svakodnevnicu i situacije s kojima se osobe susreću tijekom obrazovanja.

Primjeri dobre prakse u Hrvatskoj

U hrvatskim se školama društvene mreže koriste na različite načine. Određene ih škole koriste za bržu komunikaciju s roditeljima i učenicima, dok su u nekim školama one u svrsi unapređivanja učenja. Među najpopularnijim su mrežama korištenima u obrazovanju (formalnom i neformalnom) u Republici Hrvatskoj Facebook i YouTube.

Jedan od pozitivnih načina korištenja Facebooka je da ga se postavi kao *e-learning* platforma. Mlađe generacije učitelja koriste ga u nastavi u sklopu malih školskih projekata učenika u osnovnoj školi tako da objavljuju Powerpoint prezentacije i druge multimedijalne sadržaje vezane uz nastavne sate. Osim toga, učenici i nastavnici imaju mogućnost sastavljanja različitih kvizova čime mogu potaknuti druge učenike na sudjelovanje ili raspravu o odgovorima. YouTube je također jedna od korištenih platformi u obrazovanju na kojoj učitelji objavljuju snimljene obrazovne sadržaje kako bi bili uvijek dostupni učenicima. Jedan je od primjera i YouTube EDU na kojem se nalaze materijali i predavanja iz matematike, kemije, fizike, književnosti, umjetnosti itd., te TeacherTube. Iako još uvijek malen broj hrvatskih nastavnika postavlja svoje materijale i snimljena predavanja na YouTube, možemo vjerovati da će to postati učestalije, posebice ako promotrimo druge zemlje koje su već prepoznale potencijal te mreže u edukativne svrhe.

Također, zanimljiva platforma korištena u nekim hrvatskim školama je i Edmondo – besplatna društvena mreža koja je nastala 2008. godine s ciljem povezivanja i učinkovite suradnje učenika i učitelja, stvarajući takozvanu digitalnu učionicu. Edmondo omogućuje nastavnicima potpunu kontrolu nad digitalnom učionicom, putem nje stvaraju grupe, zadaju zadaće i testove, pohranjuju nastavne materijale te prate napredak učenika. Pripadnici generacije Z ističu kako im se navedena platforma izuzetno sviđa, budući da su „internetska djeca“ pa im je način na koji mogu raditi zanimljiviji od običnog pisanja i obrađivanja na satu, a dodaju i kako uz sve to mogu pokazati svoju kreativnost.

Učenici Osnovne škole Vukovina u sklopu kurikuluma za 4. razred, uče o pozitivnim mogućnostima interneta i društvenih mreža. Za Dnevnik.hr otkrili su da su im omiljene aplikacije Viber i WhatsApp jer im pružaju mogućnost sudjelovanja u razrednim grupama kojima komuniciraju o zabavnim sadržajima što pronađu u *virtualnoj džungli*. Rado prihvaćaju i zadatke poput pronalaska zanimljivih informacija o Zagrebu pri čemu istovremeno uče i pamte. Osim toga, potiče ih se na pretraživanje online-knjižnica, pregledavanje sportskih i drugih zabavnih sadržaja.

Učenici Gimnazije Tituša Brezovačkog u Zagrebu, za potrebe nastave često se služe web-portalom „Sjedi 5“ na kojem, uz zanimljive članke, mogu pronaći razne materijale za nastavu, matematičke i glazbene igre, ali i materijale iz geografije, fizike, kemije te logičke igre i zadatke, proučavati lektire, pronaći razne testove, kvizove i slično. Osim toga, učenici te škole često preslušavaju online-tečajeve stranih jezika. Svjesni su pozitivne strane interneta koji im pruža

mogućnost istraživanja o području koje ih zanima te da im vrijeme provedeno na internetu može produbiti znanje. Društvene mreže poput WhatsAppa, Facebooka, Youtubea, Vibera, Snapchata i Instagrama koriste u svakodnevnoj komunikaciji, ali najvećom prednošću smatraju brzu dostupnost informacija.

U neformalnom obrazovanju u Hrvatskoj, društvene se mreže više koriste, a među njima također prednjače YouTube i Facebook. Tako je, primjerice, Hrvatsko knjižničarsko društvo od 11. listopada do 7. studenog 2017. godine provelo Natječaj za najbolji promotivni film (snimljen bilo kojim uređajem, uključujući i mobitelom) o knjižnici, knjižničnim uslugama ili bilo kojem obliku promocije knjižnica. Za potrebe Natječaja, otvoren je poseban kanal na YouTubeu gdje su objedinjeni svi pristigli filmovi – njih 17, od kojih je 7 bilo iz školskih knjižnica što je svakako ohrabrujući podatak. Uz taj se Natječaj iskoristio i potencijal Facebooka budući da je pobjeda pripala filmu s najvećim brojem glasova na stranici na Facebooku Hrvatskog knjižničarskog društva, a to je bio promotivni film „Školska televizija“ Gimnazije i strukovne škole Jurja Dobrile Pazin.

Društvo za komunikacijsku i medijsku kulturu (DKMK) koje provodi medijsko opismenjavanje kroz projekt „Djeca medija“, također prepoznaje širinu mogućnosti koju ima ta videoplatforma. Neke od svojih edukativnih materijala tako šalju upravo na svoj YouTube kanal, no puno se više oslanjaju na Facebook i Instagram putem kojeg najčešće pružaju informacije o održanim i nadolazećim predavanjima, radionicama, konferencijama i ostalim aktivnostima. Pulska filmska tvornica provodi edukativno-informativni projekt „Medionauti“, koji je zamišljen kao televizija s ciljem pružanja djeci i mladima neformalno obrazovanje građanskog odgoja i medijske pismenosti. Svaku snimljenu *epizodu* postavljaju na svoj YouTube kanal i stranicu na Facebooku te na taj način potiču komunikaciju u obliku komentara i rasprava. Osim toga, stranice na Facebooku koriste za predstavljanje svojih aktivnosti kao i za dijeljenje tematski odgovarajućeg i korisnog sadržaja.

Portal Medijskapismenost.hr proizišao je iz kampanje Agencije za elektroničke medije i UNICEF-a „Birajmo što gledamo“, a pri širenju svojih edukativnih materijala također najveću pozornost pridaju profilima na Facebooku i Youtubeu snimajući i postavljajući različite videomaterijale i multimedijske materijale. Osim toga, razvijenom strategijom *community managmenta* privlače sve veći broj pratitelja različitih generacija, budući da su njihove ciljne skupine kako roditelji tako djeca i učitelji.

Primjeri dobre prakse u Njemačkoj

Prema istraživanju JIM-Studie (2017.) više od 97 % djece i mladih između 12 i 19 godina koriste pametne telefone u svakodnevnom životu. U prosjeku njemački učenici provode 45 minuta dnevno za računalom i internetom u svrhu obrazovanja i učenja. To su prepoznali i njemački učitelji pa sve više pokušavaju uklopiti društvene medije u svakodnevnu nastavu. Uglavnom se metode i sadržaji nesebično dijele *online*, te je u nekoliko klikova mišem lako doći do materijala i ideja uz pomoć kojih se mogu iskoristiti prednosti društvenih medija.

Tako je učiteljica Marika Tasić (2014.) uključila Facebook u nastavu engleskog jezika, a u materijalima je metodološki objasnila važnosti vještina koje se mogu steći pri korištenju društvenih mreža kao što je refleksija svakodnevnog korištenja, prepoznavanja prednosti i mana umrežavanja, konstruktivno i kreativno korištenje i prepoznavanje rizika, razumijevanje online-svakodnevice i offline-svakodnevice i virtualnog identiteta. U predavanju koristi i videosnimku na Youtubeu „Can I be your friend?“ gdje učenici imaju priliku na humorističan način vidjeti kako izgleda „like“ zalijepljen na biciklu, kada se nepoznate osobe pita mogu li nam biti „prijatelji“ i kako izgleda kad

„pratimo“ ljude stvarno na ulici. Time motivira učenike na daljnju raspravu na engleskom jeziku o društvenim mrežama te o njihovim prednostima i nedostacima.

Konkretno korištenje društvenih mreža u svrhu obrazovanja većinom koriste njemački gimnazijalci za predstavljanje svojih škola, stvarajući videosadržaj i fotosadržaj. Desetak učenika njemačke gimnazije „Gymnasiums Bayreuther Straße Wuppertal“ osnovali su radnu skupinu „Social Media AG“ i snimili nekoliko promotivnih videosnimki za svoju školu. Pritom se poticaj rodilo u glavi profesora tjelesnog Michaela Müllera koji nije aktivan na društvenim mrežama, ali je svjestan koliko ih učenici koriste. Tako je nastao Youtube-kanal pod nazivom „GymBay TV“. Učenici 5. i 6. razreda njemačke gimnazije „Freiherr-vom-Stein-Gymnasium“ mogu postati „medienscouts“, tzv. mladi medijski savjetnici, educirani učenici koji imaju zadaću svojim školskim prijateljima objasniti pojmove poput zaštite podataka ili sukoba na društvenim mrežama. Također razgovaraju s učenicima o stalnoj dostupnosti, korištenju aplikacija i *cybermobbingu*. Društvene su mreže omiljene među učenicima, posebno kada je riječ o timskom radu. Stvaranje dokumenata u grupama na Facebooku ili Whatsappu na kojima više učenika može raditi istovremeno, pokazuje sve prednosti brze komunikacije i neovisnost o prostoru. Pritom se štedi vrijeme za rasprave, koje se tada događaju u online-prostoru i time poprilično uštedi na resursima.

Postoji veliki broj njemačkih službenih online-platформи poput „EDMOND NRW“ koje se bave medijima u obrazovanju i edukaciji. Na tim se stranicama mogu pronaći materijali za sve uzraste i namjenu, bilo da su u pitanju osnove o razumijevanju do rješavanja zadataka uz društvene mreže. Ideje i metode, kao i sveukupni materijali nastaju suradnjom više institucija, uglavnom onih koje se samostalno bave školstvom i medijima.

Zaključak

Iako se o društvenim mrežama govori većinom u negativnom smislu i nedostacima koje uzrokuju kod generacija svih dobi, ovaj je rad donio nekoliko pozitivnih primjera kako koristiti društvene mreže u edukaciji.

Na primjeru iz Hrvatske vidljivo je kako se mogućnosti društvenih mreža nešto više koriste pri oblicima neformalnog od formalnog obrazovanja. Ipak, novim školskim kurikulumom koji donosi obavezno informatičko obrazovanje za učenike petih i šestih razreda osnovne škole, zasigurno će doći i do većeg pomaka ka prepoznavanju mogućnosti društvenih mreža u edukaciji. Unatoč različitim stavovima, autorice ovoga rada smatraju da se socijalno umrežavanje ne treba odbaciti već prepoznati njegovu važnost veznu uz učenje. Generacija Z gubi interes za tradicionalnim načinom odvijanja nastave što često kao posljedicu ima nemir i neposluš u učionici kao i nezainteresiranost za nastavno gradivo. Uz korištenje novih tehnologija poput društvenih mreža, nastava poprima nove dimenzije, osvježuje ju i približuje učenicima. Priroda društvenih mreža pruža mogućnost komuniciranja, razmjenu ideja i suradnje što predstavlja koristan medij putem kojeg generacija Z može učiti i biti podučavana. Korištenje društvenih mreža u edukaciji i obrazovanju potiče učenike na rad i uključivanje u razne diskusije, uči ih tražiti korisne i kvalitetne informacije, olakšava savladavanje gradiva, ali i potiče kreativno izražavanje korištenjem tih novih medija.

Uzimajući u obzir sve navedene primjere u ovom radu, nije iznenađujuća informacija da će kroz desetak godina 70 % buduće generacije svoje obrazovanje provoditi kroz virtualne škole gdje će se nastavni sati pohađati *online*. Najveći će potencijal profesora nove generacije biti platforme kao što su Facebook, Twitter i YouTube zbog velike mogućnosti angažmana učenika i studenata u nastavi.

Literatura

1. „Can I be your Friend?“ (<https://www.youtube.com/watch?v=aDycZH0CA4I>) pristup 14.02.18.
2. EDMOND NRW (<http://www.edmond-nrw.de>) pristup 14.02.18.
3. JIM-Studie (2017). *Jugend, Information, (Multi-) Media*. Stuttgart: Medienpädagogischer Forschungsverbund Südwest (mpfs).
4. Tasić, M. (2014). *Facebook im Englischunterricht* (http://jugendmedienschutz.bildung.hessen.de/lehrer/Unterrichtsmaterialien_Downloads/Unterrichtseinheiten/FB_im_Englischnunterricht_Marika_Tasic.pdf) pristup 14.02.18.
5. Siniša Kušić: Online društvene mreže i društveno umrežavanje. *Život i škola*, br. 24 (2/2010.), god. 56., str. 103. – 125.
6. <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/rezultati-velikog-istrazivanja-djeca-koriste-internet-bez-prethodnih-znanja-i-tu-smo-zeznuli---497091.html> pristup 15.2.18.
7. <http://www.recistomislis.blogger.index.hr/post/facebook-twitter-i-youtube--buducnost-obrazovanja/1768069.aspx> pristup 15.2. 18.
8. <http://www.skolskidnevnik.net/2013/02/drustvene-mreze-u-nastavi/> pristup 15.2. 18.
9. <http://planb.hr/kako-koristiti-drustvene-mreze-u-skolovanju-obrazovanju-i-edukaciji/> pristup 15.2. 18.
10. <http://dkmk.hr/djeca-medija-drugi-najbolji-projekt-medijskog-opismenjavanja-u-hrvatskoj/> pristup 15.2. 18.
11. <https://www.youtube.com/watch?v=dOTen2DhP0k&t=217s> pristup 15.2. 18.
12. <http://www.pulskafilmskatvornica.hr/medionauti/> pristup 15.2. 18.
13. <https://www.facebook.com/medionauti/> pristup 15.2. 18.
14. <https://www.youtube.com/edu> pristup 15.2. 18.
15. <http://www.medijskapismenost.hr/> pristup 15.2. 18.
16. https://www.facebook.com/events/1939953002926269/?active_tab=discussion pristup 18.2.
17. <https://www.youtube.com/channel/UCH8mVkw4re2Tzcv5k173s3A>

USE OF SOCIAL MEDIA FOR EDUCATIONAL PURPOSE: EXAMPLES OF GOOD PRACTICE IN CROATIA AND GERMANY

Abstract

Social media channels are often considered as a negative appearance, mostly by elder generations which tend to think about Social Media channels as a waste of time and quest for content without any deeper purpose. Also, personal communication led through SM platforms changed the way of a daily communication in a way that makes users overloaded with information. Croatia increasingly raises questions about media education and some Western countries have already recognized the importance of such education which could change the way of understanding social networks and find ways to use them as a good tool in education and training. Through their own research, the authors came up with examples of bad practice in using social networks, multidirectional communication that ended up with hate speech and other unpleasant situations, but the impression was improved by bright spots that did not get enough attention although there's plenty of them. During this research, the authors found examples of good practices in which social networks are used for education and training, easier organization and transfer of knowledge, as well as useful communications where users receive the information they need and further share them as free

knowledge. Practical examples relate to the areas of Croatia and Germany and their comparison that can show what their users can learn from each other about using social media.

Keywords: social media networks, education, training, practice, media literacy